

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНИЙ ІНСТИТУТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Атестаційної комісії
Видавничо-поліграфічного інституту

Директор

Петро КИРИЧОК

« 28 » « _____ » 2021 р.

ПРОГРАМА

комплексного фахового випробування
для вступу на освітню програму «Образотворче мистецтво»

*за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація*

Програму рекомендовано:

Кафедрою графіки

Протокол № 9 від «25» січня 2021 р.

В. о. завідувача

Світлана ОЛЯНИНА

Київ - 2021

ВСТУП

Програма з комплексного фахового випробування направлена на відбір здібної молоді для вступу на навчання за освітньо-професійною програмою магістра зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Програму розроблено згідно з навчальними програмами дисциплін: «Композиція видання», «Рисунок і перспектива», «Мистецтво шрифту та орнаменту», «Пластична анатомія», «Основи перспективи і композиції».

Комплексне фахове випробування проводиться в аудиторії 4 академічні години (180 хв.) без перерви у вигляді письмової контрольної роботи і практичної роботи. Кожний вступник отримує комплексне контрольне завдання з 4 питань за структурою — по 2 теоретичні з кожної дисципліни — і дає письмову відповідь на кожне з них і 2 практичних. Тривалість виконання теоретичних завдань — 30 хв, розробка ескізу ілюстрації — 60 хв., рисунок голови з плечовим поясом і кистями рук — 90 хв.

ОСНОВНИЙ ВИКЛАД ПРОГРАМИ КОМПЛЕКСНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Зміст програми з предмету «Композиція видання», а також «Мистецтво шрифту та орнаменту»

Тема 1. Історія виникнення письма. Основні види письма. Термінологія. Шрифт – основний елемент оформлення друкованої продукції.

Виникнення графічних знаків яке обумовлене необхідністю збереження та передачі інформації. Зміни форми знаків, що залежать від зміни матеріалів (глина, папірус, пергамент, папір, стілос, каламус, перо). Особливості термінів письмо та шрифт. Письмо — знакова система фіксації мови. Основні види письма: піктографічне, ідеографічне, складове, літеро-звукове. Книжковий шрифт, його особливості та відмінності від шрифтів інших видів графіки та архітектури. Шрифт — головний засіб передачі друкованої інформації.

Тема 2. Графічні особливості та елементи шрифту. Основні поняття та терміни.

Поняття «графема». Графічні форми літеро-звукового письма. Малюскульне та мінускульне письмо. Елементи літери та основні принципи її будови. Основні та доповнюючі (з'єднувальні шрифти). Засічки (зарубки або серифи) у шрифті. Декоративні елементи. Просвіт між шрифтами, літери. Лінія шрифту: основна та доповнююча. Міжлітерний просвіт. Верхні та нижні виносні елементи рядкових літер. Міжрядкова відстань (інтерліньяж). Урахування оптичних закономірностей при з'єднанні літер у слово. Вплив кута приєднання доповнюючих шрифтів до основних на конструкцію шрифту. Поняття про кут та дукт письма. Метод художньо-графічного

аналізу рукописних шрифтів. Типи шрифтів наборний та рисовий. Класифікація шрифту в його історичній послідовності.

Тема 3. Еволюція та історичні типи латинських шрифтів.

Основні етапи розвитку письма. Причини еволюції шрифтових форм. Основні етапи розвитку латинського шрифту. Поява літерно-звукового алфавіту в Середземномор'ї. Становлення древньогрецького капітального почерку. Давньоримський капітальний шрифт. Рустичне письмо. Уніціальне письмо. Півунціальне письмо. Шрифт раннього Середньовіччя і ірландсько-англосаксонське (острівне) письмо, меровінгське — у Франції, вестготське — в Іспанії, староіталійське – в Італії. Каролінгський мініскул. Готичне письмо: текстура, бастарда, ротунда, швабахер, фрактура. Шрифти епохи Відродження: гуманістичний мініскул, гуманістичний курсив, каліграфічне письмо. Соціальні та гуманітарні умови зміни почерків.

Тема 4. Скорописні шрифтові техніки та їх застосування.

Залежність графіки шрифту від інструмента. Особливості роботи ширококінцевим пером. Підготовка ширококінцевого пера. Кут нахилу пера. Кут нахилу літери. Особливості виконання письма за допомогою каламуса, гусиного пера, пера типу «Рондо» та «Редіс». Робота фломастером. Види фломастерів. Підготовка фломастерів. Робота пензлем. Виконання шрифтів іншими інструментами які використовуються в рекламно-афішній та книжковій графіці: круглокінцеве перо, рапідграф, плакатне перо, олівець.

Тема 5. Основні класичні та сучасні латинські шрифти.

Поняття про наборний шрифт. Шрифти видань Йоганна Гутенберга. Шрифти антиква епохи Відродження: Никола Іенсона (15 ст.), Альда Мануція (1495–99), Клода Гарамона (16 ст.). Методичні розробки побудови класичних латинських шрифтів по матеріалам колони Трояна (Джонсона), Луки пачолі, Леонардо да Вінчі, Альбрехта Дюрера, Жофруа Торі, Піранезі, шрифти Ельзевірів, Кезлока, Фурньє, Дидо, Бодоні, Бембо, Ван-Дейка, Баскервіль. Сучасні латинські шрифти.

Тема 6. Руські рукописні шрифти 10–17 ст. Шрифти першодрукованої та стародрукованої книги.

Тема 7. «Гражданський» шрифт та видання 18 ст. Реформа кирилівського друкарського уставу (1708). Утворення російської абетки. Основні види гражданського шрифту, та його застосування у виданнях першої чверті 18 ст.

Тема 8. Друкарство в Україні. Шрифти Петербурзької друкарні Академії наук та друкарні Московського університету.

Друкарська діяльність Київського та Львівського братств. Початок Києво-Печерського друкарства 1616–1624 р. Друкарська діяльність Київського та Львівського братств. Початок Києво-Печерського друкарства 1616–1624 р. Давнє Києво-Печерське друкарство 1616–1720 років.

Тема 9. Орнамент — специфічна форма зображального мистецтва.

Питання походження орнаменту. Національна своєрідність та стиль в орнаменті. Поняття раппорту та мотиву в орнаменті. Ритмічна та метрична організація орнаментального мотиву шляхом чергування, повторення,

симетрії, прогресії. Основні види орнаментальних мотивів; геометричні, абстрактні, рослинні, тератологічні, предметні. Роль орнаменту в художньо-графічному оформленні книги та іншої друкованої продукції.

Зв'язок манери та техніки виконання орнаменту зі змістом твору та іншими елементами оформлення.

Тема 10. Слово-образ, метафора і символ у шрифті. Шрифти XIX ст. друкарень Москви та Петербургу. Шрифти початку XX ст.

Шрифти першої половини XIX ст. /московські друкарні/. Шрифти друкарні С. Селівановського /1825/, А. Семена /1826/, П. Бекетова /1805/. Зразки російських шрифтів Бодоні, Дідо. Шрифти нового стилю – англійські та відтінені. Шрифти першої половини XIX ст. /петербургські друкарні/. Шрифти друкарень А. Плюшара, І. Глазунова. Шрифти та орнаментальні прикраси словолітні Ж. Ревільона. Шрифти початку XX ст.: словолітні С. Лемана, М. Вольтера. Шрифти Петербургського видавництва А. Суворіна. Шрифти словолітні К. Бертгольда /1894/.

Тема 11. Друкарські шрифти та сучасна практика їх застосування. Класифікація шрифтів та шляхи їх розвитку.

Стандарт шрифтів. Класифікація шрифтів згідно ГОСТу 3489.1-3489.38-72 "Шрифты типографские". Шість основних груп шрифтів, їх характеристика, особливості побудови. Машинний набір та оформлення концепції основного та акцидентного накреслень. Шрифти книг, газет, журналів.

Тема 12. Засоби художньої виразності шрифту, основні критерії якості рисунку шрифту. Закономірності побудови шрифту.

Історичні основи формоутворення літери. Основні закономірності побудови шрифту: пропорції, ритму у шрифті, середня лінія у шрифту, рівновага статика, динаміка у літерах, принцип «золотого перетину» та його функція. Графічна цілісність у шрифтах, оптичні ілюзії у рисунку знаків.

Тема 13. Мистецтво видань та художник. Поняття та терміни. Значення мистецтва видань та роль художника. Поняття та терміни. Роль головного художника у видавничій справі, сфера його діяльності.

Тема 14. Засоби художнього конструювання (дизайну) та оформлення видань. Класифікації засобів оформлення. Показники проекту оформлення видання. Різні засоби оформлення: композиційно-технічні, технічні, матеріальні та зображувальні. Фактура як виражальний засіб. Звичайне та поширене розуміння фактури. «Матеріальні та нематеріальні» фактури в оформленні книги, тіньові фактури.

Тема 15. Види друкованих видань та їх особливості. Книги, журнал, газета, буклет. Належність книги до одного з видавничих жанрів. Перелік характеристик видання. Поняття «мистецтво книги», «архітектура книги». Оформлення видання, елементи книги. Журнал та газета як вид видання.

Тема 16. Аркушева продукція. Плакат, листівка, промграфіка.

Тема 17. Значення зовнішнього оформлення книги. Конструювання обкладинок. Шрифт як елемент зовнішнього оформлення книги. Проблеми композиції обкладинки. Роль фотографії в зовнішньому оформленні

художньої літератури. Орнаментально-декоративні мотиви в зовнішньому оформленні книг. Основні поліграфічні матеріали та їх роль у мистецтві книги.

Тема 18. Специфіка літературного жанру, зразки видань по темі, аналіз конструктивних і художньо-образних рішень.

Тема 19. Прозовий текст. Полоса набору, поля, проста і складна верстка текстів. Виділення в тексті. Варіанти виділень. Шрифтові виділення (гарнітура, кегль, розбивка, накреслення, колір...). Інші засоби виділення (лінійки, рамки, кольорова підкладка...) Виділення — одна із складових частин цілісного оформлення видання.

Тема 20. Віршований текст. Формати видань віршованих текстів. Побудова віршованого тексту. Три основні варіанти побудови класичних віршів. Три основні варіанти побудови вільних віршів. Полоса набору віршованого тексту, поля, виключка (розташування) віршів на полосі — симетричне і асиметричне. Верстка віршованих текстів. Два способи верстки — з нової полоси, підверстку. Заголовки, колонтитули, колонцифри додаткові тексти у віршованих виданнях.

Тема 21. Драматургічний текст. Прозовий і віршований драматургічний текст. Елементи драматургічного тексту, композиційна побудова текстових елементів — гарнітура, кегль, репліки, ремарки. Імена діючих осіб (два варіанти верстки в прозовому тексті) і (два варіанти верстки у віршованому тексті). Ремарки — верстка в прозових і віршованих драматичних творах.

Тема 22. Таблиці, висновки, формули. Таблиці цифрові, текстові і таблиці змішані (текст і цифри). Склад таблиць, оформлення таблиць. Вертикальні, горизонтальні лінійки, їхні види. Розташування лінійок в таблицях. Види таблиць — відкриті, закриті, напівзакриті. Варіанти верстки таблиць в полосі набору. Використання кольору в таблицях, графіках, діаграмах.

Тема 23. Формульні тексти. Побудова та прийоми оформлення. Формульний текст — найбільш складний текст для верстки. побудова математичних формул: за утворюючими їх елементами. за кількістю рядків. Побудова хімічних формул. прості та структурні формули. відкриті та кільцеві формули.

Тема 24. Рубрикації. головні рубрики — титул, авантитул, шмуцтитули. рубрики — заголовки, початкова полоса кінцева полоса., додаткові тексти — анотація, посвята, епіграф, передмова, післямова, примітки, додатки, бібліографічні довідки. тексти довідкового призначення — зворот титула, зміст, колонцифра, колонтитул, показники, вихідні дані (реквізит).

Тема 25. Історія розвитку ілюстрації. Розгляд семестрового завдання. Книги типу науково-популярної та типу дитячої енциклопедії. Розгляд і аналіз зразків. Список рекомендованої літератури.

Тема 26. Ілюстрація та її роль у книзі. Функціональна і змістовна роль ілюстрації у науково-пізнавальній літературі. Роль ілюстрації у виданнях для дітей (дитячі енциклопедії...). Техніки виконання, історичний досвід та

сучасні художньо-виражальні можливості матеріалів. Тонові та штрихові (растрові) ілюстрації. Колір в ілюстрації.

Тема 27. Науково-пізнавальні ілюстрації. Предметні зображення, адресність і завдання ілюстрацій науково-пізнавальної літератури особливості ілюстрацій, їхня інформативність — фотографії, малюнки. ілюстрації описово-пізнавальні. художньо-образні ілюстрації, їх особливості, можливості, призначення.

Тема 28. Ілюстрування науково-пізнавальної книги. Умовне зображення. різновиди науково-пізнавальних ілюстрацій, умовні позначення і прийоми. креслення, схеми, графіки, діаграми, географічні карти. графічні вимоги до виконання кодових зображень — графіків, креслень, схем.

Тема 29. Колір у науково-пізнавальній літературі. введення кольору в ілюстрації: графіки, діаграми, схеми і т. д. упорядкування ілюстративного матеріалу. поєднання в одному виданні кольорових і чорно-білих ілюстрацій.

Тема 30. Загальні питання пов'язані з розташуванням ілюстрації у виданні. ілюстрації на ширину полоси, відкриті, закриті, оборочні, з виходом на поле, розміщення ілюстрацій відносно «свого» тексту, фрагментування та верстка ілюстрацій «під обріз». композиція підписів під малюнками, верстка ілюстрацій і текстівок симетрична та асиметрична, по вертикалі і по горизонталі.

Тема 31. Типометрична система вимірювання: Фурньє і Дідо. Одиниці виміру в типометричній системі: пункт, квадрат, співвідносність типометричної і метричної систем. Рядкомір. Шрифти, їхні розміри, накреслення, пробільний матеріал – (інтерліньяж), шрифт як потужний виражальний засіб. Полоса набору, її формат, розташування на сторінці, поля – як простір, їх визначення, розмір, співвідношення. Колонтитул, його різновиди, розміщення на сторінці. Колонцифра як пошуковий елемент, її розташування, розмір.

Тема 32. Робота над макетом. Робочий макет – розгортка. Модульна сітка як організовуюча система книжки. Побудова модульної сітки з урахуванням усіх елементів оформлення. «Просторовий» макет – як завершальний етап оформлення проекту видання.

Тема 33. Елементи оформлення: Обкладинка. Оправа, (суперобкладинка), матеріали покриття сторінок. Елементи титулу: авантитул, одинарний титул, фронтиспис і титул, розгорнутий титул, контртитул. Акцентування на титулі. Сприйняття і значимість акцентів. Варіанти розташування шрифтових груп. Інформація на титулі – обов'язкова і додаткова, ілюстрація, її місце і необхідність, декор. різноманітність композиційних рішень *титульного аркуша, його виразність.*

Тема 34. Симетрія і асиметрія в книзі, зокрема, на титулі. Горизонталь і вертикаль – важливі чинники в побудові композицій на сторінці. Вибір гарнітури шрифту, кеглю і його накреслення, поєднання різних гарнітур. Розрахунок макету і вихід на кратну долю друкованих аркушів. Зворот титула і реквізит як співзвучні сторінки в організації книжкового простору.

Тема 35. Ілюстративні матеріали. Ілюстрація сюжетно-тематична, предметно-тематична, науково-пізнавальна. Фотографія, її підготовка і редагування для видання. Місце і значення ілюстративного матеріалу у підготовці видання. Використання ілюстративних матеріалів як перетікання з розвороту на розворот, як кольорова вклейка з відповідною схемою побудови розворотів за модульною сіткою.

Тема 36. Функції елементів зовнішнього оформлення. Історичні традиції в мистецтві зовнішнього оформлення книг. Функції елементів зовнішнього оформлення видань, інформативність, художньо-виражальні засоби. Конструктивні пошуки та матеріали в зовнішньому оформленні видань.

Тема 37. Типи оправ. Конструктивні елементи книги. Конструкції оправ, використання матеріалів для оправ. Типи оправ, їх застосування і поширення. Обкладинки, оправы. Спорідненість і відмінність. Футляр, коробка, суперобкладинка (клапани та їхнє оформлення). Форзац. Функції та варіанти його оформлення.

Тема 38. Оформлення оправ та обкладинок. Типи оформлення. Технічні можливості. Оформлення шрифтовими засобами, використання кольору, фактур. Застосування в оформленні орнаментально-декоративних елементів. Політипаж. Предметно – тематичні засоби оформлення. Сюжетно-тематичне і шрифтове вирішення обкладинок. Блінт і конгрев як технічні засоби вирішення художніх завдань. Різноманітність композиційних рішень. Композиційно-художня цілісність і єдність оправы, обкладинки з іншими елементами оформлення книги.

1.1. Питання комплексного фахового випробування з предмету «Композиція видання»

1. Надати класифікацію засобів оформлення видань.
2. Розкрити архітекtonіку газетного видання – елементи та засоби.
3. Розкрити особливості архітекtonіки книги.
4. Дати визначення елемента архітекtonіки друкованого видання.
5. Визначити роль декоративних елементів в оформленні друкованої продукції.
6. Визначити виражальні засоби набору.
7. Визначити види друкованих видань та їх особливості
8. Розкрити техніку створення рукописних шрифтів та їх застосування в сучасному книжковому дизайні.
9. Розкрити функціональну і змістовну роль ілюстрації у науково-пізнавальній літературі.
10. Визначити роль ілюстрації у книзі.
11. Визначити конструктивні елементи титулу і засоби їх оформлення.
12. Яким чином застосовуються орнаментально-декоративні мотиви в зовнішньому оформленні книг?

13. Розкрити основні характеристики шрифту.
14. Яке шрифтове оформлення застосовують до різних видів тексту в книжковому виданні?
15. Які існують види та функції елементів зовнішнього оформлення книг?
16. Визначити функції форзацу в книзі та варіанти його оформлення.
17. Які види оригіналів застосовуються в оформленні періодичних видань?
18. Надати характеристику оригіналів, які застосовуються в книжкових виданнях різного типу.
19. Які існують вимоги до співвідношення ілюстративних та текстових елементів в оформленні книжкових видань залежно від віку читача?
20. Яку роль відіграють колонтитули в оформленні книг, газет, журналів?
21. Які архітектонічні елементи журналу мають подібні характеристики в книзі і газеті?
22. Перелічити способи виділення заголовків в друкованих виданнях різних типів.
23. Визначити особливості верстки віршованих текстів.
24. Визначити особливості композиційної побудови текстових елементів драматургічних видань
25. Визначити елементи титулу і особливість їх оформлення.
26. Розкрити особливості, можливості та призначення художньо-образних ілюстрацій,
27. Розкрити значення і місце реклами в журналі та газеті.
28. Визначити композиційні закони поєднання тексту та зображення.
29. Розкрити особливості архітектонічної побудови підручників для дітей молодших та старших класів.
30. Розкрити особливості архітектонічної побудови підручників для вищої школи.
31. Які композиційні прийоми і методи застосовуються у друкованих виданнях?
32. Розкрити особливості архітектонічної побудови наукового видання.
33. Визначити графічні особливості побудови елементів логотипу.
34. Розкрити типи та архітектоніку довідкових видань.
35. Розкрити принципи застосування симетрії в оформленні друкованих видань.
36. Розкрити ритміко-просторову організацію елементів видання.
37. Розкрити особливості використання модульної системи в конструюванні газет, книг, журналів.
38. Визначити історичні етапи формування книжкової форми.
39. Надати класифікацію текстових елементів друкованого видання, визначити їх призначення і загальні принципи оформлення.

40. Розкрити види, призначення і особливості виділення в тексті.
41. Визначити типи оправ, їх застосування і поширення.
42. Визначити, які композиційні типи титулів застосовуються в книзі.
43. Визначити, які кеглі шрифту з точки зору зручності читання і вимог офтальмології слід планувати для суцільного тексту значного обсягу, призначеного для дорослого читача.
44. Визначити основні типи оформлення обкладинок.
45. Визначити вплив структури драматичного тексту на особливості художньо-технічного оформлення.
46. Яким чином використовують інтерліньяж для виділення в тексті?

1.2. Практичне завдання комплексного фахового випробування з предмету «Композиція видання»

Розробка ескізу ілюстрації та передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку).

2. Зміст програми з предмету «Рисунок і перспектива», а також «Пластична анатомія», «Основи перспективи», «Основи композиції».

Тема 1. Роль і значення рисунка у різних видах та жанрах образотворчого мистецтва. Необхідність доброго володіння рисунком для художників-графіків. Художні матеріали, прийоми роботи.

Тема 2. Рисунок в історії світового мистецтва. Методика роботи над рисунком. Послідовність, поетапність виконання рисунка. Різновиди рисунка.

Тема 3. Поняття об'ємності, просторовості та площинності в рисунку. Використання різних форм перспективи. Взаємозв'язок всіх елементів рисунка. Тонова, просторова, стильова цілісність рисунка.

Тема 4. Особливості роботи над натюрмортом. Зв'язок форми та середовища. Об'ємна та площинна трактовки натюрморту.

Тема 5. Зображення людини як найскладнішого і найважливішого об'єкту в світовому мистецтві. Закономірності та особливості зображення голови людини. Зображувально-виражальні засоби рисунка і їх застосування в учбовому рисунку голови.

Тема 6. Виконати тоновий рисунок натюрморту із побутових предметів з метою передачі просторовості, об'єму, матеріальності. Виконати тоновий рисунок натюрморту з включенням складної архітектурної деталі, складок тканини. Тоновий рисунок гіпсового орнаменту. Тоновий рисунок об'ємного гіпсового предмету.

Тема 7. Особливості рисування гіпсової голови та голови натурника. Передача анатомічної будови, матеріальності.

Тема 8. Методична послідовність ведення рисунка голови людини. Історія розвитку методики рисування голови. Просторовий та площинний принципи побудови рисунка голови.

Тема 9. Рисування голови в ракурсі. Закономірності просторової та функціональної зміни форм. Рисування голови людини з пам'яті та уяви; значення та методи. Передача психологічного стану зображуваної натури.

Тема 10. Тоново-конструктивний рисунок черепа людини в 3-4 позиціях на одному аркуші паперу. Тоновий рисунок гіпсового зліпка голови (класична скульптура). Дотримання методики рисування та виявлення конструктивної побудови, передача матеріальності гіпсу, тонових відношень, просторовості середовища. Нарисувати голову натурника, використовуючи лінійно-конструктивну побудову та легку проробку тоном. Виконати рисунок голови натурника з пам'яті.

Тема 11. Конструктивно-анатомічний аналіз будови голови людини. Вікові та статеві відмінності будови, пропорцій, пластики. Зображення голови людини в образотворчому мистецтві різних часів і народів.

Тема 12. Лінійно-конструктивна побудова зображення тіла людини на основі її анатомічної сутності.

Тема 13. Конструктивно-тоновий рисунок тіла людини, пластичний зв'язок форм.

Тема 14. Тоновий рисунок з живої моделі, рисунок в середовищі; зв'язок форм тіла і середовища.

Тема 15. Нарисувати короточасні рисунки голови натурника в кількох положеннях. Нарисувати, супроводжуючи анатомічними зарисовками плечового поясу в різних поворотах. Виконати тоново-конструктивний рисунок живої моделі голови в ракурсі (фас) з метою закріплення знань з пласт анатомії. Виконати лінійно-конструктивний рисунок (3/4) натурника з легкою проробкою тоном. Виконати тоново-конструктивний рисунок з голови (профіль) натурника зі спини. Виконати рисунок голови натурника з фоном.

Тема 16. Тіло людини в динаміці. Зображення людської постаті в русі. Роль і значення начерку і короточасного рисунка у вивченні рухомої постаті, тіла людини в стані руху.

Тема 17. Взаємозв'язок будови тіла людини і складок одягу. Драпіровки і складки одягу на постаті людини, що перебуває у стані руху. Основні принципи побудови складок тканини.

Тема 18. Значення вміння володіти рисунком з пам'яті та уяви для художника-графіка. Допоміжні засоби і прийоми удосконалення пам'яті та розвитку здатності творчої уяви.

Тема 19. Поясний портрет людини. Виявлення з рисунку характеру натури. Використання художньо-образних прийомів.

Тема 20. Короточасні рисунки голови з плечовим поясом. Конструктивно-тоновий рисунок з одягнутої чоловічої натури /без середовища/ на виявлення зв'язку тіла з пластикою складок одягу. Зображення одягнутої людської постаті в інтер'єрі кімнати. Лінійно-тоновою

побудовою добитися єдності постаті й архітектурного простору. Виконати об'ємно-просторовий рисунок — поясний портрет чоловіка. Підкреслити індивідуальні риси натурника, досягти образної виразності рисунка. Нарисувати портрет з жіночої натури, в легкому русі/ з моделюванням за допомогою тону постаті і середовища.

Тема 21. Передача характеру моделі емоційного стану за допомогою художньо-технічних засобів

Тема 22. Специфіка рисування тематичної постановки. Композиційні, технічні, образні, пластичні засоби. Творча інтерпретація натури.

Тема 23. Значення дотримання методичної послідовності – з початку роботи до її завершення – при виконанні академічних завдань.

Тема 24. Індивідуальні і типові риси в портреті, основи типізації образу.

Тема 25. Виконати аналітичні, порівняльні рисунки одягнений та оголений торс натурника /можна на одному аркуші/. Виконати тоновий рисунок одягненої людини, промодельовати тоном складки одягу, передати матеріальність тканин. Виконати виразний тонкий рисунок динамічно посадженої постаті натурника (торс оголений).

Тема 26. Композиційний рисунок. Пластичність, конструктивність, декоративність, цільність, образність.

Тема 27. Застосування об'ємно-просторових засобів рисунка при вирішенні композиційно-образних задач тематичної постановки.

Тема 28. Пластичний зв'язок тіла людини з одягом. Особливості рисування одягненої людської постаті. Історичний огляд вирішення проблеми взаємозв'язку тіла та одягу /драпіровок/ в образотворчому мистецтві.

Тема 29. Побудова об'ємно-просторового зображення одягненої моделі в динамічній позі.

Тема 30. Короточасні рисунки «на просвіт» з натурника, поперемінно одягненого/оголеного, із зосередженням уваги на пластичному зв'язку форм тіла з формами складок одягу. Тоновий рисунок оголеної натури в інтер'єрі для виявлення єдності об'єм і довілля. Рисунок оголеної жіночої натури в оточенні тематично підібраних аксесуарів. Композиційно-образне рішення. Рисунок оголеної чоловічої постаті у русі з підкресленням дії м'язів. Нарисувати тоновий портрет людини з руками, загострюючи увагу на композиційному рішенні з передачею індивідуальності портретованого.

2.1. Питання комплексного фахового випробування з предмету «Рисунок і перспектива»

1. Визначте основи художньо-виражальних засобів графіки, рисунка.
2. У чому полягають особливості контурного рисунка?
3. Як виникає силует у рисунку?
4. Яку роль в рисунку відіграє світло і освітлення?
5. Які матеріали використовуються для виконання рисунка?

6. Опишіть етапи роботи над рисунком натюрморту.
7. Опишіть етапи роботи над рисунком голови людини.
8. Опишіть етапи роботи над рисунком фігури людини.
9. Що є пропорціональною величиною в рисунку натюрморту, рисунку голови людини та рисунку фігури людини?
10. Визначте основні правила лінійно-повітряної перспективи.
11. Розкрийте поняття конструкції та конструктивного рисунка.
12. Що таке тональне співвідношення та світлотіньовий контраст?
13. Що таке штрих (види штрихів) і розтушовка?
14. Що таке лінія в рисунку та її значення?
15. Що таке контраст в рисунку?
16. Яку роль відіграє тон в трактовці форми рисунка?
17. Визначте технічні прийоми виразності рисунка.
18. Розкрийте особливості начерку та замальовки.
19. Опишіть анатомічні характеристики скелета людини.
20. В чому полягає значення пропорцій тіла людини для дизайну?
21. Розкажіть про систему Корбюзьє.
22. Розкажіть про «золотий перетин» Леонардо да Вінчі і пропорції людського тіла з точки зору цієї теорії?
23. Розкажіть про систему пропорціональних співвідношень Дюрера.
24. Розкажіть про класичні пропорції людського тіла.
25. Опишіть етапи рисування кистей рук.
26. Опишіть етапи рисування ступні людини.
27. Опишіть етапи рисування фігури людини в русі.
28. Опишіть етапи рисування фігури людини.
29. Вкажіть основні м'язи людини та принципи їх побудови.
30. Опишіть основні принципи руху людської фігури та розкрийте специфіку передачі руху в рисунку.
31. В чому полягають вікові зміни в пропорціях побудови фігури людини?
32. Які композиційні принципи побудови зображення під час роботи над рисунком, фігури ви знаєте?
33. В чому полягають гендерні відмінності пропорціональних співвідношень жіночої та чоловічої фігури?
34. Чим обґрунтовується вибір графічного матеріалу для роботи над рисунком фігури?
35. Опишіть специфіку вибору формату для роботи над рисунком фігури людини.
36. Опишіть основні принципи роботи над створенням сюжетної композиції в графіці.
37. Розкрийте поняття ескізу як форми пошуку сюжетного втілення замислу тематичної постановки.
38. Опишіть основні принципи роботи над начерками фігури людини в русі з натури, за уявою, по пам'яті.
39. Опишіть послідовність роботи над рисунком фігури людини.

40. Опишіть принципи лінійної перспективи під час побудови фігури людини в складному ракурсі.

41. Назвіть види складок та вкажіть загальні закономірності формування складок тканини на фігурі людини.

42. Які способи зображення, принципи формоутворення складок в залежності від руху фігури ви знаєте?

43. Опишіть використання симетрії та асиметрії фігури людини під час роботи над рисунком з натури.

44. Розкрийте специфіку вираження композиційного центру, образу моделі і простору в однофігурній композиції і в багатофігурній композиції.

45. Чи є володіння технікою рисунка важливою складовою у розвитку та становленні художника – графіка?

46. Що означає термін «модельовання форми» тоном?

2.2. Практичне завдання комплексного фахового випробування з предмету «Рисунок і перспектива»

Нарисувати голову з плечовим поясом і кистями рук, використовуючи різні художні матеріали.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Під час комплексного фахового випробування заборонено користуватися допоміжними матеріалами — довідниками, вимірювальними приладами, смартфонами, телефонами, персональними комп'ютерами тощо.

Дозволено користування калькуляторами для виконання розрахунків і обчислень, які видаються членами відбіркової комісії безпосередньо під час випробування.

Відповідь на кожне завдання комплексного контрольного завдання оцінюється за бальною шкалою за таким порядком визначення:

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

комплексного фахового випробування для спеціалізації Образотворче мистецтво

На комплексному фаховому випробуванні вступник отримує екзаменаційний білет, який включає чотири питання з переліку зазначених вище тем і розділів навчальних дисциплін «Рисунок і перспектива» та «Композиція видання» та виконує два практичних завдання з дисциплін «Рисунок і перспектива» та «Композиція видання».

Відповіді на питання з дисципліни «Рисунок і перспектива»

Максимальний ваговий бал за теоретичне завдання — 15:

- повна відповідь з поясненнями, прикладами (не менше 90% потрібної інформації) – 13–15 балів;

- повна відповідь з деякими недоліками (не менше 80% потрібної інформації) — 12–10 балів;
- правильна відповідь зі скороченим набором пояснень, прикладів, (не менше 75% потрібної інформації) — 9–7 балів;
- повна принципово правильна відповідь зі скороченим набором пояснень, прикладів та (або) з неточностями у формулюваннях (не менше 65% потрібної інформації) — 6–4 бали;
- неповна відповідь, в якій відсутні принципові неточності (не менше 60% потрібної інформації) — 3–1 балів;
- неповна відповідь з грубими помилками та (або) принциповими неточностями (менше 60% потрібної інформації) або відсутність відповіді — 0 балів.

Відповіді на питання з дисципліни «Композиція видання»

Максимальний ваговий бал за теоретичне завдання — 15:

- повна відповідь з поясненнями, прикладами (не менше 90% потрібної інформації) — 13–15 балів;
- повна відповідь з деякими недоліками (не менше 80% потрібної інформації) — 12–10 балів;
- правильна відповідь зі скороченим набором пояснень, прикладів, (не менше 75% потрібної інформації) — 9–7 балів;
- повна принципово правильна відповідь зі скороченим набором пояснень, прикладів та (або) з неточностями у формулюваннях (не менше 65% потрібної інформації) — 6–4 бали;
- неповна відповідь, в якій відсутні принципові неточності (не менше 60% потрібної інформації) — 3–1 балів;
- неповна відповідь з грубими помилками та (або) принциповими неточностями (менше 60% потрібної інформації) або відсутність відповіді — 0 балів.

Практичне завдання з дисципліни «Рисунок і перспектива»

Максимальний ваговий бал — 35:

- розробка композиції зображення на площині за законами лінійної перспективи з дотриманням вірних пропорцій моделі, здійснення правильної конструктивно-анатомічної побудова зображення моделі та ретельним моделюванням форми (не менше 90% потрібної інформації) — 27–35 балів;
- розробка композиції зображення на площині за законами лінійної перспективи з дотриманням вірних пропорцій моделі, здійснення правильної конструктивно-анатомічної побудови зображення моделі та ретельним моделюванням форми з неprincipовими неточностями (не менше 80% потрібної інформації) — 26–20 балів;
- розробка композиції зображення на площині за законами лінійної перспективи з дотриманням вірних пропорцій моделі, виконання правильної конструктивно-анатомічної побудова зображення моделі та ретельним моделюванням форми, з неprincipовими неточностями моделюванням форми (не менше 75% потрібної інформації) — 19–13 балів;

- розробка композиції зображення на площині за законами лінійної перспективи з дотриманням вірних пропорцій моделі, здійснення правильної конструктивно — анатомічної побудова зображення моделі та ретельним моделюванням форми, з неprincipовими неточностями в конструктивно — анатомічній побудові зображення моделі (не менше 65% потрібної інформації) — 12–6 балів;

- розробка композиції зображення на площині за законами лінійної перспективи з дотриманням вірних пропорцій моделі, здійснення правильної конструктивно – анатомічної побудова зображення моделі та ретельним моделюванням форми, в якій відсутні принципів неточності (не менше 60% потрібної інформації) — 5–1 балів;

- розробка композиції зображення на площині за законами лінійної перспективи з дотриманням вірних пропорцій моделі, здійснення правильної конструктивно – анатомічної побудова зображення моделі та ретельним моделюванням форми в якій присутні грубі помилки та (або) принципів неточності (менше 60% потрібної інформації) або відсутність відповіді — 0 балів.

Практичне завдання з дисципліни «Композиція видання»

Максимальний ваговий бал за практичне заняття — 35:

- лаконічна передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку) з ясным та чітким відтворенням художнього задуму в композиції, виразним використанням художніх прийомів, композиційних і графічних акцентів в розробці ілюстрації (не менше 90% потрібної інформації) — 27–35 балів;

- лаконічна передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку) з ясным та чітким відтворенням художнього задуму в композиції, виразним використанням художніх прийомів, композиційних і графічних акцентів в розробці ілюстрації з неprincipовими неточностями (не менше 80% потрібної інформації) — 26–20 балів;

- лаконічна передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку) з ясным та чітким відтворенням художнього задуму в композиції, виразним використанням художніх прийомів, композиційних і графічних акцентів в розробці ілюстрації, з неprincipовими неточностями у передачі змісту літературного твору (уривку) (не менше 75% потрібної інформації) — 19–13 балів;

- лаконічна передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку) з ясным та чітким відтворенням художнього задуму в композиції, виразним використанням художніх прийомів, композиційних і графічних акцентів в розробці ілюстрації, з неprincipовими неточностями у передачі змісту літературного твору (уривку) та техніці виконання (не менше 65% потрібної інформації) — 12–6 балів;

- лаконічна передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку) з ясным та чітким відтворенням художнього задуму в композиції, виразним використанням художніх прийомів, композиційних і графічних акцентів в розробці ілюстрації, в якій відсутні принципові неточності (не менше 60% потрібної інформації) — 5–1 балів;

- лаконічна передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку) з ясным та чітким відтворенням художнього задуму в композиції, виразним використанням художніх прийомів, композиційних і графічних акцентів в розробці ілюстрації, в якій присутні грубі помилки та (або) принципові неточності (менше 60% потрібної інформації) або відсутність відповіді — 0 балів.

Загальна оцінка за комплексне фахове випробування обчислюється як проста арифметична сума вагових балів за результатами теоретичних і практичних завдань. Таким чином, за результатами комплексного фахового випробування вступник може набрати від 0 до 100 балів.

Залежно від загальної суми отриманих балів вступнику, згідно критеріїв *ECTS*, виставляється оцінка:

Сума набраних балів	Оцінка
95-100	Відмінно
85-94	Дуже добре
75-84	Добре
65-74	Задовільно
60-64	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Приклад типового завдання комплексного фахового випробування:

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Видавничо-поліграфічний інститут
Кафедра графіки**

**Комплексне фахове випробування
для спеціалізації
Образотворче мистецтво**

Комплексне контрольне завдання №1

Теоретичне завдання:

1. Чи є володіння технікою рисунка важливою складовою у розвитку та становленні художника – графіка?
2. Що означає термін «моделювання форми» тоном?
3. Надати класифікацію засобів оформлення видань
4. Яким чином застосовуються орнаментально-декоративні мотиви в зовнішньому оформленні книг.

Практичне завдання:

1. Нарисувати голову з плечовим поясом і кистями рук, використовуючи різні художні матеріали.

1. Розробка ескізу ілюстрації та передача обраними технічними засобами змісту літературного твору (уривку).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

З предмету «Композиція видання»

1. Валуєнко Б. В. Архітектура книги. Київ, 1976.
2. Герчук Ю. Я. Художественный мир книги. Москва, 1989.
3. Пахамов В. В. Книжное искусство. Москва, 1961.
4. Снарский О.В. Шрифты, алфавиты для рекламных и декоративно-оформительских работ. Киев, 1989.
5. Фаворский В. О графике, как об основе книжного искусства. Москва, 1961.
6. Халашинский Ю., Фаворский В.А. Искусство. Москва, 1964.
7. Художественное конструирование и оформление книги. Под ред. А. Д. Гончарова. Москва, 1971.

З предмету «Рисунок і перспектива»

1. Бараски К. Трактат по скульптуре. Бухарест, 1964. Главы: «Элементы пластической анатомии. «Рисунок».
2. Баммес Г. Изображение фигуры человека. Берлин, 1984.
3. Баммес Г. Анатомия. Берлин, 1984.
4. Барчай Е. Анатомия для художников. Бухарест, 1959.
5. Барчай Е. Человек и драпировка. Бухарест, 1959.
6. Барышников А. П. Перспектива. Москва, 1955.
7. Барщ А. О. Наброски и зарисовки. Москва, 1970.
8. Герасимов М. М. Основы восстановления лица по черепу. Москва, 1949.
9. Гицеску Г. Пластическая анатомия для художников. /3 тома/. Бухарест, 1963.
10. Грегори Р. Л. Глаз и мозг. /Психология зрительного восприятия. Москва, 1970.
11. Дейнека А.А. Учитесь рисовать. Москва, 1961.
12. Искусство рисунка. Москва: Сов. художник, 1990.
13. Мастера искусства об искусстве /7 томов/. Москва, 1965–1970.
14. Медведев Л. Г. Формирование графического образа на занятиях по рисунку. Учеб. пособие для пед. ин-тов. Москва: Просвещение, 1986.
15. Овсянин О. А. Натура и рисование по представлению. Москва, 1985.
16. Павлинов П. Советы рисовальщика. Москва, 1966.
17. Пучкев А. С. Методика работы над натюрмортом. Москва, 1982.
18. Рабинович М. Ц. Пластическая анатомия человека, четвероногих животных и птиц. Москва, 1978.
19. Рабинович М. Ц. Изображение человека на основах пластической анатомии. Москва.
20. Ратничин В. М. Перспектива. Київ, 1932.
21. Рисунки старых мастеров /серия альбомов/. Москва, 1980.
22. Ростовцев Н. Н. Академический рисунок. Москва, 1934.

23. Ростовцев Н. Н. История методов обучения рисованию. Москва: Просвещение, 1982.
24. Секачёва В. Л. и др. Рисунок и живопись. Москва, 1983.
25. Соловйов О. И. Навчальний рисунок. Київ, 1956.
26. Теодору Х. Перспектива. Бухарест, 1964.
27. Учебный рисунок в Академии художеств. Альбом. Москва, 1990.
28. Учебный рисунок. Под ред. В. А. Королёва. Москва, 1981.
29. Фаворский В. А. О рисунке, о композиции, 1966.

3 предмету «Мистецтво шрифту та орнаменту»

1. Большаков М. Книжный шрифт. Москва, 1964.
2. Валуенко Б.В. Выразительные средства набора. Москва, 1976.
3. Добкин С. Ф. Оформление книги. Редактору и автору. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, 1985.
4. Ефимов В.В. Кириллица, сестра латиницы: проектирование кириллической версии латинской гарнитуры // Курсив. №2, Москва, 1996. С. 14-25.
5. Издательский словарь-справочник: [электрон. изд.] / А.Э. Мильчин. 3-е изд., испр. и доп. Москва: ОЛМА-Пресс, 2006. (Апрош, Брусковые шрифты, Выносные элементы, Гарнитура, Жирное начертание, Капитель, Кегль (кегель), Кернинг пар, Курсивное начертание, Линия шрифта, Маюскульный шрифт Минускульные цифры)
6. Истрин В.А. Развитие письма. Москва, 1961.
7. Истрин В.А. Возникновение и развитие письма. Москва, 1965.
8. Кильчевская Э.В. От изобразительности к орнаменту. Москва, 1968.
9. Книговедение: Энциклопедический словарь. Москва, 1982.
10. Кашевский П.А. Шрифты. Минск, 2012.
11. Королькова А. Живая типографика. Москва, 2007.
12. Кричевский В. Типографика в терминах и образах. Москва, 2000. Т. 1.
13. Лебедева Е. В., Черных Р.М. Искусство художника-оформителя. Москва, 1981.
14. Орлова М.А. Орнамент в монументальной живописи древней Руси: Конец XIII – начало XVI века. Москва, 2004. Ч. 1, 2.
15. Орлова М.А. Орнамент в живописи конца X – первой половины XI века; Орнамент в живописи второй половины XI – первой четверти XII века // История русского искусства. Москва, 2007. Т. 1. С 326–358, 538–565.
16. Орлова М.А. Орнамент и другие элементы декоративного убранства в живописи середины 1120-х – начала 1160-х годов // История русского искусства; Орнамент в живописи второй половины XI – первой четверти XII века // История русского искусства. Москва, 2012. Т. 2/1. С 338–411.
17. Різник М.Г. Письмо і шрифт. Київ, 1978.
18. Ровенский, М. Г. Отдел наборных шрифтов НИИ полиграфмаша и отечественное шрифтовое дело // Полиграфист-издатель. 1995. № 4.
19. Соколова Т. Орнамент – почерк эпохи. Ленинград, 1972.

20. Таранов Н.Н. Рукописный шрифт. Особенности работы широконечным пером. Учебное пособие. Львов, 1986.
21. Таранов Н. Мистецтво рукописного шрифту. Київ, 1993.
22. Типографские шрифты, материалы и принадлежности Союзполиграфпром. Москва, 1950.
23. Тоотс В. Современный шрифт. Москва, 1966.
24. Феличи Д. Типографика: шрифт, вёрстка, дизайн. Санкт-Петербург, 2008.
25. Шицгал А.Г. Русский рисованный книжный шрифт советских художников. Альбом образцов. Москва, 1953.
26. Шицгал А. Русский гражданский шрифт. 1708–1958. Москва, 1959.
30. Шицгал А.Г. Русский типографский шрифт. Вопросы истории и практик применения. Москва, 1985.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ

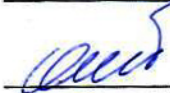
Світлана ОЛЯНИНА, в.о. зав. кафедри графіки

Володимир ІВАНОВ-АХМЕТОВ, професор

Юрій ПШЕНИЧНИЙ, доцент

Тетяна ОСИПОВА, доцент

Олексій РУДЕНКО, доцент

Юрій КОРЕНЮК, доцент